

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
Петрушки Аліни Іванівни
«Прогностична модель носіїв науково-популярного контенту
як втілення їхніх функціональних характеристик»,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій
зі спеціальності 27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій

Серед багатогранної палітри сучасної періодики України особливе місце посідають науково-популярні журнальні видання, різновекторні за тематично-смісловим наповненням, суспільним значенням, графічною концепцією та архітектонікою загалом. Носії науково-популярного контенту є досить складною системою, адже поєднують функції наукового, навчального та популярного джерела інформації. Але варто зауважити, що це особливий тип періодики за цільовим призначенням і за кількістю видань є одним із найменших сегментів українського мас-медійного ринку.

Теоретичні та прагматичні аспекти функціонування науково-популярних періодичних видань ще не вивчені всебічно, залишається недослідженою історія становлення та розвитку такої періодики, жанрового пристосування різноматематичного матеріалу до потреб аудиторії (особливо жанрів фотожурналістики), відповідного оформлення друкованих медіа залежно від поліграфічно-технологічних процесів.

Дослідження А. І. Петрушки спрямоване на досягнення важливої наукової мети у сфері соціальних комунікацій – розробка концептуальної моделі носіїв науково-популярного контенту, яка втілює його функціональні характеристики. Здобувачка наголошує на потребі всебічного вивчення науково-популярних журналів, формулювання методології маркетингових особливостей носіїв науково-популярного контенту, акцентує на важливості проведення SWOT-аналізу та перевірки адекватності концептуальної моделі.

Хоча періодичні видання часто ставали об'єктом дослідження вчених, обговорювалися особливості типоформувальних ознак, жанрово-тематичного наповнення, але досі не існувало узагальненого дослідження проблем функціонування науково-популярних видань на тлі соціально-комунікаційних процесів. Використовуючи досвід науковців у галузі теорії та історії журналістики, загалом – соціальних комунікацій, а також суміжних дисциплін (історії, лінгвістики, філософії), А. Петрушка залучила до аналізу значний масив інформації.

Здобувачка чітко визначає завдання, що підпорядковані основній науковій меті, логічно й скрупульозно простежує їхнє виконання в дисертації. У вступній частині з'ясовано джерельну базу, хронологічні межі, акцентовано увагу на працях, які присвячені питанню моделювання інформаційних ресурсів певних типів, вивченню різних аспектів науково-популярної періодики. Слушно підкреслена актуальність дослідження: практично не вивчені у соціальних комунікаціях проблеми аргументації та розробки концептуальної моделі носіїв науково-популярного контенту, яка втілює його функціональні характеристики.

Доцільно та науково вмотивовано здобувачка використовує методи дослідження: порівняльно-історичний, аналітичні методи класифікації та групування, методи моделювання, що дали можливість авторці кандидатської дисертації систематизувати дані щодо становлення та розвитку науково-популярного контенту, конкретизувати тематичні й типологічні особливості, створити моделі. Також використано соціо-економічний метод форсайт, що дає можливість оцінити перспективи інноваційного розвитку науково-популярного журналу, передбачити прикладне застосування розробленої моделі, перевірити її адекватність.

Закономірною є наукова новизна дисертаційної праці А. І. Петрушки, яка вперше комплексно й усебічно проаналізувала історичні етапи розвитку журналу «National Geographic Magazine»; запропонувала поняття «квaziприсутність аудиторії»; здійснила SWOT-аналіз для формування аналітичної бази моделювання, виявлення внутрішніх та зовнішніх

характеристик науково-популярного видання, побудувала функціональні моделі носіїв науково-популярного контенту; провела соціологічне дослідження щодо використання учнями та студентами науково-популярних джерел.

У першому розділі дисертації з'ясовано рівень представлення на українському ринку періодичних науково-популярних видань, визначено їхній статус і тематику, подано інформацію про журнали, які припинили свою діяльність. Оригінальним у першому розділі є підрозділ 1.3. «Функціональні моделі носіїв науково-популярного контенту». У межах базового рівня концептуальної моделі здобувачка слушно виділяє такі принципи, як стратегічність менеджменту, читачоцентризм, функціональність, змістовність, естетичність, конвергентність, оскільки вони відображають характеристики політики створення, функціонування та розвитку видання. Варіативний рівень концептуальної моделі формують принципи: креативність, сенсаційність, збалансованість та автентичність контенту, квазіприсутність, інтерактивність, квотність автури, контраверсійність, промоційність. Запропонована також графічна концептуальна модель, яка унаочнює взаємозв'язки між базовими та варіативними принципами розвитку носія науково-популярного контенту.

Варто відзначити той факт, що А. І. Петрушка запропонувала досить дієвий, об'єктивний та багатогранний алгоритм проектування композиційної моделі, який дозволяє першочергово сформуванати якісні характеристики інформаційного продукту, забезпечує ґрунтовне дослідження конкурентоздатності видання на інформаційному ринку.

Історичні віхи розвитку контенту найбільш відомого журналу «National Geographic Magazine», використання візуального супроводу наукових статей, основні новації розглядаються у другому розділі дисертації. Тут окреслено науковий та політико-ідеологічний дискурс, показано основні засади представлення матеріалу видання (універсальність контенту, квазіприсутність аудиторії, динамічність тематики, елітність автури та інше).

На особливе схвалення також заслуговує третій розділ дисертації, в якому здобувачка ґрунтовно проаналізувала співвідношення текстового та

ілюстративного контенту в журналі: простежила динаміку ілюстрованості статей, номерів, використання фізичних та політичних карт, композиційних елементів обкладинки «National Geographic Magazine» (уся інформація структурована у формі таблиць). Варто позитивно оцінити й проведене авторкою соціологічне дослідження щодо використання учнями та студентами науково-популярних джерел.

Апробація результатів дослідження А. І. Петрушки на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях (15 публікацій авторки (одноосібних – 14) у провідних наукових фахових журналах і збірниках наукових праць та 1 стаття у закордонному виданні) свідчить про високий рівень дисертації.

Та водночас варто зупинитись на деяких неточностях і побажаннях:

1. У другому розділі, підрозділі 1.2. «Техніка SWOT-аналізу носіїв науково-популярного контенту» подана Таблиця 1.3, де проаналізовані внутрішні характеристики діяльності журналу «Зелені Карпати». Однією з потенційних внутрішніх переваг здобувачка визначає *виняткову цікавість тематики для всіх вікових, освітніх та соціальних категорій читачів*. Паралельно потенційним внутрішнім недоліком називає той момент, що концепція видання *не враховує особливості сприйняття контенту різними категоріями читачької аудиторії*. Тому виникає запитання: то про які ж категорії читачів йде мова і яким насправді є контент видання – винятково цікавим для будь-якого читача чи складним для сприйняття?

2. Під час вивчення внутрішнього наповнення будь-якого періодичного видання важливим є не лише історія, структура часопису, тематика, але й жанрове різноманіття. Здобувачка у другому розділі простежує історію становлення та утвердження «National Geographic Magazine» як всесвітньовідомого мегавидання та структурує інформацію про родинні зв'язки редакторського корпусу, зміну головних редакторів журналу, аналізує тематичне наповнення. Але про жанри говорить досить побіжно, називає лише звіт, репортаж, статтю та подає перелік тем цих публікацій. Для забезпечення більш глибокого вивчення контенту видання варто було б доповнити

дослідження аналізом жанрових форм, процитувати найбільш цікаві та вдалі моменти.

3. Особливу практичну цінність у дисертації А. І. Петрушки має інформація про ілюстративний контент видання. Дисертантка не лише вводить такий актуальний для сучасної журналістики термін, як «квазіприсутність аудиторії», для домінування ефекту ілюзії присутності читача, але й досить оригінально описує динаміку ілюстрованості статей, використовуючи статистичні дані, докладно аналізує ілюстрації та фотогравюри (навіть зазначає особливості тонів і кольорів), підраховує кількість зображального матеріалу в межах кожного року виходу журналу. Але поза увагою дослідниці залишилися жанри фотоілюстрацій, які є невід'ємною складовою текстового наповнення будь-якого видання і потребують вивчення.

Висловлені зауваження не применшують новаторської сутності та ґрунтовності дисертації А. І. Петрушки, не впливають на наукову новизну отриманих результатів і ґрунтовність висновків дослідження.

За змістом, метою і завданнями, аналізом наукового матеріалу, отриманими результатами та висновками кандидатська дисертація А. І. Петрушки цілком відповідає спеціальності 27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій.

Дисертація та автореферат написані грамотно, виклад матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій відповідають вимогам наукового стилю, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття.

Таким чином, дисертація Аліни Іванівни Петрушки «Прогностична модель носіїв науково-популярного контенту як втілення їхніх функціональних характеристик», за актуальністю, науковим рівнем, широтою і системністю охоплення й осмислення наукових завдань, теоретичною і практичною цінністю, обсягом та оформленням роботи відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12 та 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання

старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), які висуваються до кандидатських дисертацій, а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій.



Офіційний опонент –
Лешко Уляна Орестівна,
кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри журналістики,
реклами та зв'язків з громадськістю
факультету філології й журналістики
імені Михайла Стельмаха
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського